

Offerte

**Themabijeenkomst Gedragscode/(schijn van)
Belangenverstrengeling**

**Gemeenteraad Bergen
2019**

GOVERNANCE & INTEGRITY NEDERLAND

Postadres : Radarweg 29 A12, 1043 NX Amsterdam

Secretariaat : Willeke Steen
E-mail : w.steen@gi-nederland.com
Telefoon : 088 – 7000 400

Contactpersoon : Marion Weitering
E-mail : m.weitering@gi-nederland.com
Telefoon : 06-13200299

KvK : 34325429
Btw : 820398160 B01
Bank : NL46INGB0004419288

Documentnummer : V19.042 MW BERG
Datum : 29 Oktober 2019

Inhoudsopgave

- 1 Uw vraag
- 2 Inhoudelijk voorstel
- 3 Financieel voorstel

Bijlage: G&I: onze visie en organisatie

1. Uw vraag

Veel gemeenten in Nederland voeren een actief integriteitsbeleid, zowel binnen de ambtelijke organisatie als voor de gemeenteraad en het college van B&W. In dit licht heeft Petra Bosch, commissiegriffier bij de gemeente Bergen (Noord-Holland), aan Governance & Integrity (G&I) gevraagd een voorstel uit te werken voor een themabijeenkomst politieke integriteit voor de raad van de gemeente Bergen waarin de focus wordt gelegd op het onderwerp (schijn van) belangenverstrengeling. Dit verzoek is op 28 oktober 2019 toegelicht door mevrouw Hafkamp, burgemeester en de heer Idema, griffier.

De behoefte van de gemeenteraad, zoals verwoord door de burgemeester en de griffier, is helder. Om te beginnen gaat het erom de ondergrens die wordt gesteld door wet- en regelgeving helder in beeld te brengen: wat mag wel, wat niet? Daarnaast kan worden stilgestaan bij voorbeelden van handelingen die weliswaar niet verboden zijn, maar toch onwenselijk of onverstandig. De themabijeenkomst brengt op deze manier de Bergense gedragscode tot leven en geeft een impuls die doorwerkt in de rest van de raadsperiode. Dat is belangrijk, niet alleen om te voorkomen dat individuele ambtsdragers onnodig struikelen, maar ook om de geloofwaardigheid van de raad en het gemeentebestuur als geheel te beschermen.

In deze offerte schetsen wij de invulling van een interactieve bijeenkomst van 3 uur, die primair is bedoeld voor de raadsleden eventueel aangevuld met commissie leden. De trainer brengt kennis van zaken in, maar zoekt ook nadrukkelijk het gesprek op – onder meer via een kennisquiz, stellingen en herkenbare casuïstiek, ontleend aan echte voorvallen uit andere gemeenten.

De deelnemers behandelen de casuïstiek aan de hand van de huidige gedragscode alsmede aan de hand van een concept van een nieuwe gedragscode. Op deze manier kunnen zij onderzoeken wat zij nodig hebben om zich bij de uitoefening van het raadswerk op een goede manier te beschermen.

De bijeenkomst is zo opgezet dat zij interessant is voor zowel nieuwe als meer ervaren raadsleden. Het onderlinge gesprek en het reflecteren op casuïstiek levert voor allen meerwaarde op.

In hoofdstuk 2 van deze offerte beschrijven wij het voorgestelde programma in meer detail. Hoofdstuk 3 bevat een financiële vertaling. Een aparte bijlage geeft een beeld van de bredere visie van G&I op het werken aan integriteit bij de overheid.

2. Inhoudelijk voorstel

Hieronder wordt de bijeenkomst nader toegelicht.

De themabijeenkomst brengt belangrijke artikelen uit de wet en de Bergense gedragscode tot leven. De bedoeling is dat deelnemers na afloop preciezer weten wat het verschil is tussen belangenverstremgeling en de schijn daarvan – en wat er op dit punt van hen mag worden verwacht. Belangrijk is dat duidelijk is wat (niet) kan én dat men elkaar, de burgemeester en de griffier weet te vinden op momenten dat het handelingsperspectief niet helder is. Het doel is, kortom, preventie: fouten voorkomen die worden gemaakt uit onwetendheid of ‘met de beste intenties’.

Na een openingswoord van de burgemeester volgt een beknopte, interactieve introductie op het onderwerp integriteit in politiek en bestuur. Vervolgens wordt de schijnwerper gezet op het hoofdthema van de avond: (schijn van) belangenverstremgeling. Om de gedachtewisseling te voeden maakt de trainer onder meer gebruik van een kennisquiz die draait om de vraag: ‘Wat zegt de wet?’ Al naar gelang de vragen die leven kan extra aandacht worden besteed aan zaken als nevenfuncties, woordvoerderschappen, wel/niet meepraten en -stemmen over bepaalde dossiers, de rolopvatting van raadsleden, de ombudsfunctie.

De aanwezigen gaan in subgroepen uiteen (ca. 45 minuten) om een aantal herkenbare voorbeeldcases met elkaar te bespreken. De trainer loopt rond om de diverse groepjes te ondersteunen en het gesprek te stimuleren.

De bevindingen van de subgroepen worden plenair gedeeld. Voor zover artikelen uit de gedragscode nog vragen blijken op te roepen, wordt de strekking ervan opgehelderd.

De avond wordt besloten met een korte evaluatie en vooruitblik: wat zijn de belangrijkste conclusies en hoe wil de raad in de praktijk van alledag het gesprek over integer handelen voortzetten? Niet alleen voor de leden zelf, maar ook voor de burgemeester en de griffier kan dit nuttige aanknopingspunten opleveren.

3. Financieel voorstel

De prijs van de voorgestelde bijeenkomst en het door u gewenste voorgesprek met de trainer is als volg opgebouwd:

Onderdeel	Groep	# Trainers	Prijs
Gedragscode sessie (schijn van) belangenverstrengeling	Raad	1 trainer*	€ 1.235,-
Voorgesprek met de trainer	Griffier/Burgemeester		€ 175,-
Totaal			€ 1.410,-

*Gelet op het aantal raadsleden (21) kan worden volstaan worden met de inzet van één trainer. Indien wordt gekozen om ook de commissieleden uit te nodigen zal een tweede trainer worden ingezet. De totaalprijs van de themabijeenkomst bedraagt in dat geval € 2.040,-.

Toelichting en voorwaarden:

Alle beschreven activiteiten vallen in de categorie deskundigheidsbevordering; ze zijn derhalve vrijgesteld van btw.

Voor de vergoeding van reiskosten hanteren wij een tarief van € 0,30 per km c.q. de kosten gemaakt met openbaar vervoer (2^e klasse). Autokosten worden berekend vanaf het kantoor van G&I, Radarweg 29 te Amsterdam. Treinkosten worden berekend vanaf station Amsterdam Sloterdijk.

Op een opdrachtbevestiging op basis van dit voorstel zijn uiteraard de inkoopvoorwaarden van de gemeente Bergen van toepassing alsmede de algemene leveringsvoorwaarden van G&I.

Informatie verkregen bij de uitvoering van deze opdracht behandelen wij vertrouwelijk. De gemeente Bergen blijft van alle informatie de eigenaar; G&I zal er nooit over naar buiten treden. Derden die ons ernaar vragen zullen wij naar de opdrachtgever verwijzen.

Bijlage G&I: onze visie en organisatie

Governance & Integrity (G&I) heeft ruim drie decennia ervaring met het werken aan de integriteit van organisaties in het publieke domein van Nederland.

Wij zijn onder meer actief in gemeenten, provincies en waterschappen, bij ministeries (o.a. Defensie en Financiën/Belastingdienst), in de justitiële keten, de financiële sector, onderwijsinstellingen, NGO's, de publieke gezondheidszorg en jeugdzorg. Behalve in ambtelijke organisaties werkt G&I ook in het politieke domein, met trainingen voor volksvertegenwoordigers en bestuurders, persoonlijke risicoprofielen en advisering rond morele vraagstukken en handavingskwesaties.

In eigen land zijn wij toonaangevend op het gebied van integriteitsadvies en -ontwikkeling. Ook in het buitenland heeft ons programma ingang gevonden: wij zijn onder meer actief in België (met name in Antwerpen), Oekraïne (met name in Lviv) en de Cariben (met name op Sint Maarten en Curaçao).

Hieronder wordt achtereenvolgens een schets gegeven van ons programma Ambtelijke Integriteit (par. 1) en ons programma Politieke Integriteit (par. 2).

1. G&I-programma Ambtelijke Integriteit

Het integrale G&I-programma Ambtelijke Integriteit wortelt in de praktijk van ons organisatieadvieswerk. Het wordt toegepast in tientallen grote en kleinere Nederlandse gemeenten en vele andere organisaties. Het programma richt zich erop in de overheidsorganisatie zowel een moreel leerproces als een zorgvuldige handavingspraktijk te installeren.

Het morele leerproces en de zorgvuldige handavingspraktijk zijn de twee pijlers die de integriteit van de organisatie borgen. Om het proces van werken aan de ambtelijke integriteit langs deze beide lijnen mogelijk te maken is een goede infrastructuur vereist.

Mettertijd zal het bouwen aan een optimaal werkend integriteitsysteem erin resulteren dat:

- de organisatie recht doet aan allen met en voor wie zij werkt, individuen zowel als organisaties;
- het aantal integriteitschendingen afneemt, terwijl de meldingsbereidheid toeneemt;
- het vertrouwen in de organisatie groeit, dat wil zeggen: het vertrouwen van burgers, relaties en medewerkers.

Het G&I-programma Ambtelijke integriteit omvat vijf sporen waarlangs gewerkt kan worden. Twee daarvan betreffen het morele leerproces, twee de handavingspraktijk. Het laatste spoor richt zich op de integriteitsinfrastructuur van de organisatie.

(1) Het installeren van een moreel leerproces ondersteunt medewerkers in hun dagelijks werk en leidinggevenden bij het integer leidinggeven. Het versterkt, om te beginnen, hun morele oordeelskracht:

- Onder medewerkers wordt een proces op gang gebracht van gezamenlijk leren over lastige kwesties, waarbij zij optimaal gebruik maken van elkaars ervaringen, inzichten en denkracht; eenzelfde proces speelt zich af tussen medewerkers en leidinggevenden en tussen leidinggevenden onderling;
- Dankzij een toename in de morele kwaliteit en de eenduidigheid van de eigen beslissingen doen leidinggevenden en medewerkers beter recht aan de collega's met wie zij werken en aan de burgers en instanties waarvoor zij werken.

(2) Een tweede spoor waarop het morele leerproces in de organisatie zich voltrekt, betreft de morele kennis die gaandeweg wordt opgebouwd:

- Het houden van moreel beraad, op regelmatige basis, resulteert in een toename van overdraagbare morele kennis en managementinformatie;
- Op die manier wordt de organisatie ertoe in staat gesteld zich verder te ontwikkelen en waar nodig te verbeteren.

(3) Het inrichten van een zorgvuldige handhavingspraktijk heeft een krachtige preventieve dimensie. Het helpt organisaties om medewerkers te beschermen tegen:

- verleidingen, door deze waar mogelijk weg te nemen of door maatregelen te treffen die de wilskracht van medewerkers ondersteunen en de 'pakkans' vergroten;
- schendingen door collega's of door derden;
- onterechte of lastig te onderzoeken c.q. te weerleggen beschuldigingen van schendingen.

(4) De handhavingspraktijk heeft daarnaast een repressieve dimensie. Hier gaat het om:

- het goed toerusten van leidinggevenden voor hun handhavingstaak;
- het inrichten, evalueren en waarborgen van de juiste procedures en praktijken voor het melden, onderzoeken en sanctioneren van integriteitschendingen.

Binnen elke organisatie zijn er functionarissen met een (deel)taak op het gebied van het bevorderen van de integriteit – denk aan leidinggevenden en directie, P&O'ers, vertrouwenspersonen, arbeidsjuristen, onderzoekers en eventueel een integriteitcoördinator of bureau integriteit. Naast heldere taakomschrijvingen zijn goede pragmatische werkafspraken over rolverdeling en samenwerking aan te bevelen.

2. G&I-programma Politieke Integriteit

Terwijl in de ambtelijke wereld in Nederland in de afgelopen decennia grote vorderingen geboekt bij het gericht werken aan integriteit, is in het domein van politiek en bestuur de situatie anders. Een systematische aanpak is daar nog niet gangbaar, maar het belang daarvan wordt wel steeds scherper herkend.

Democratische politiek is bij uitstek een morele onderneming. Die is erop gericht het gewelds- en belastingmonopolie in dienst van de gerechtigheid te stellen, dat wil zeggen: in dienst van de bescherming van de rechten van burgers en de bevordering van de algemene belangen. Politici zijn sterk moreel gemotiveerde personen. Vaak is ervaren onrecht de reden om politiek actief te worden. Altijd is het betrokkenen erom te doen iets voor de samenleving te betekenen.

De praktijk van het werk vraagt van politici een scherp bewustzijn van specifieke kwetsbaarheden:

- Politici staan voortdurend voor zeer complexe morele beslissingen. Dat noopt tot het maken van nauwkeurige afwegingen, waarover vervolgens verantwoording moet kunnen worden afgelegd.
- Bij het maken van die afwegingen begeven politici zich op terreinen waarover nog weinig morele kennis voorhanden is die aan die weging richting kan geven, zoals kennis over specifieke rechten van burgers en de handelingsverplichtingen die daaruit voortvloeien.
- Politici begaan relatief vaak kleine integriteitschendingen zonder het zelf te beseffen. Dit houdt verband met de extreem hoge eisen die aan hun integriteit worden gesteld.
- Politici die iets tegen (vermeende) schendingen willen doen, worden geconfronteerd met het feit dat de handhaving slecht is geregeld. Het blijkt moeilijk om tot een zorgvuldige en proportionele handhaving te komen.

De hier geschetste kwetsbaarheid wordt nog vergroot door een aantal in het oog springende fenomenen die binnen het politieke bedrijf van grote betekenis zijn: partijenconcurrentie, invloed van de media en soms ook een cynisch zelfbeeld.

In het licht van het bovenstaande is er voor bestuursorganen alle reden om op een praktische, weloverwogen wijze te werken aan het borgen en bevorderen van integer handelen – niet alleen om individuele ambtsdragers te behoeden voor fouten en hen te beschermen tegen onrecht, maar ook om de kwaliteit en geloofwaardigheid van de (lokale) democratie op peil te houden.

Het G&I-programma Politieke Integriteit is stevig geworteld in de ervaringen die onze trainers en adviseurs de afgelopen jaren hebben opgedaan bij opdrachten voor gemeenten, provincies en waterschappen door heel Nederland. Het programma volgt drie sporen:

1. De onderdelen in het eerste spoor hebben tot doel schendingen van de politieke integriteit te voorkomen – vergissingen en misstappen inbegrepen.
2. In het tweede spoor wordt toegewerkt naar zorgvuldige, proportionele handhaving bij (vermoedens van) schendingen door volksvertegenwoordigers en bestuurders.
3. Het derde spoor draagt bij aan het versterken van de morele oordeelskracht van individuele ambtsdragers en bestuursorganen. Gerichtte aandacht hiervoor komt de kwaliteit van de besluitvorming en vaak ook de onderlinge verhoudingen ten goede. Het helpt de morele beginselen te verhelderen die aan democratische politiek ten grondslag (zouden moeten) liggen.

Ons basisprogramma voor volksvertegenwoordigers en bestuurders kent een modulaire opbouw, die maatwerk mogelijk maakt. Desgewenst kunnen verdiepingmodules worden toegevoegd.

Naast trainingen en workshops biedt G&I ondersteuning in de periode rond verkiezingen en bij tussentijdse benoemingen, onder meer met persoonlijke risicoprofielgesprekken voor wethouders en gedeputeerden. Ook hebben wij veel ervaring met hulp bij (vermoedens van) schendingen en complexe bestuurlijke vraagstukken.

3. Over de diensten, instrumenten en adviezen van G&I

De volgende uitgangspunten hanteren wij bij al onze dienstverlening:

- *Maatwerk*
De specifieke situatie en problematiek in de klantorganisatie staan centraal. Iedere organisatie en elk bestuursorgaan verdient adviezen en trainingen die exact zijn toegesneden op de eigen noden en behoeften. Daarom benoemen wij voor elk project een vaste accountmanager, die het contact met de opdrachtgever onderhoudt en zorgt voor adequate tussentijdse evaluaties.
- *Praktijkgericht leren*
In de trainingen en adviezen van G&I staat de werkpraktijk van de deelnemers centraal. Voor trainingen betekent dat onder meer dat er zoveel mogelijk wordt gewerkt en geleerd aan de hand van concrete vraagstukken die deelnemers zelf aandragen. Dit maakt de trainingen levendiger en relevanter voor de praktijk. De stap om nieuwe inzichten toe te passen wordt er kleiner door.
- *Duurzame verankering*
Onze activiteiten zijn gericht op de ontwikkeling van de organisatie, het verbeteren van infrastructuur en het ondersteunen van leidinggevenden. Onze inzet is van tijdelijke aard: we faciliteren de organisatie en maken onszelf zo op den duur overbodig. Het duurzame integriteitssysteem waaraan wij werken, is niet afhankelijk van onze aanwezigheid of die van een of meer interne sleutelfiguren. Onze samenwerking met de opdrachtgever zien wij als een vorm van partnerschap.
- *Kwaliteit en evalueren*
Wij hechten grote waarde aan de kwaliteit van onze opleidingen en overige dienstverlening. Ter bewaking van die kwaliteit evalueren wij alle door ons geleverde diensten en producten. Informatie verkregen bij de uitvoering van opdrachten behandelen wij strikt vertrouwelijk. De terugkoppeling aan de opdrachtgever wordt verzorgd door de accounthouder van G&I. Deze evaluaties bevatten enerzijds de ervaringen en aanbevelingen van de deelnemers en anderzijds een eerste aanzet voor moresprudentie.